

Patientsäkerhetsberättelse läkemedel 2021

Så har patientsäkerhetsarbetet bedrivits kring läkemedel

Läkemedelskommittén i Region Jönköpings län är ansvarig för patientsäkerhet gällande läkemedel i regionen. Ordförande är Mårten Lindström.

Läkemedelskommittén samverkar med Område Läkemedelsförsörjning, Verksamhetsstöd och service, där apotekare Malin Holmqvist är ansvarig för patientsäkerhet och läkemedel. Under 2021 har Område Läkemedelsförsörjning återstartat den grupp med apotekare som kan stötta i vårdens arbete med läkemedel och patientsäkerhet.

Mårten och Malin medverkar som sakkunniga i Referensgrupp för patientsäkerhet.

Patientsäkerhetsarbetet utgår från tre områden

- Läkemedelsfel i vårdens övergångar
- Högriskläkemedel
- Läkemedelsrelaterade problem

och arbetet rapporteras och förankras fortlöpande i Läkemedelskommittén.

Sedan 2019 arbetar Läkemedelskommittén med att koppla samman sitt arbete med det arbete som bedrivs inom regionens fyra medicinska verksamhetsområden. Det görs genom en gruppering med chefläkare, verksamhetsområdets representant i Läkemedelskommittén, en representant från verksamhetsområdets ledningsgrupp och apotekare. Varje verksamhetsområde har en handlingsplan med aktiviteter att arbeta utifrån och baserat på dessa har Läkemedelskommittén tagit fram en **regionövergripande handlingsplan**.

Verksamhetsområdena inom specialiserad vård har läkemedelsdialoger som en prioriterad aktivitet på sina kliniker. Under året har Läkemedelskommittén tagit fram en regionövergripande rutin för att förtydliga syfte och arbetsgång för [Läkemedelsdialoger](#). På läkemedelsdialogerna diskuteras ekonomi samt kvalitet/ patientsäkerhet.

Sent under hösten gjordes en test med att genomföra en utbildning för regionens AT-läkare kring läkemedel och patientsäkerhet. Utvärderingen blev positiv och vi ser detta som en bra plattform att bedriva utbildningsinsats kring patientsäkerhet med framtidens läkare.

Sammanställning av åtgärder som vidtagits för att öka patientsäkerheten

Fokus för Läkemedelskommitténs arbete 2021 har varit **uppdaterad läkemedelslista** vid läkarbesök, **information om fortsatt läkemedelsbehandling** i journal och till patient/ den som stöttar patienten samt att underlätta arbetet med **läkemedelsordinationer i olika journalsystem**.

Uppdaterad läkemedelslista vid läkarbesök

Under året har ett arbete gjort för att öka följsamhet till regionövergripande riktlinje kring läkemedelsavstämning. Riktlinjerna har förtydligats under hösten och innefattar när och hur läkemedelsavstämningar ska göras och hur de ska dokumenteras i journaltext. Utbildning och dialog har erbjudits samtliga specialistsjukvårdskliniker och aktiviteten kommer pågå även under våren 2022.

Information och dokumentation om fortsatt läkemedelsbehandling

Under våren genomfördes ytterligare ett arbete, inom ramen för Patientkontrakt, för att tillsammans med användare (patient och vårdpersonal) ta fram en prototyp för en gemensam skriftlig information om fortsatt läkemedelsbehandling. Planen ska vara tillgänglig via Cosmic, Nationell patientöversikt (NPÖ) och 1177.se. Se [Rapport förbättringsarbete Patientkontrakt för läkemedel](#)). Under hösten har Inera och SKR fått ta del av erfarenheterna i

syfte att ge input till deras arbete om digitala lösningar, som rapporterat till årsskiftet. Förslaget från hösten 2020 och vårens prototyp har under hösten diskuterats med läkare på Läkemedelskommitténs vårdcentralsinformationer. Cirka 46% är positiva till förslaget, cirka 30% vet inte. Ökad arbetsbelastning lyfts som en anledning vid negativ inställning till förslaget. Att ha läkemedelsplanen tillsammans med läkemedelslistan är det förslag som är mest önskvärt (cirka 50%). Cirka 23% tycker att läkemedelsplanen ska dokumenteras i journaltext. Förhoppningen är att göra ett pilot-test på läkemedelsplan våren 2022. Förslaget kan även komma att testas för läkemedel där det finns risk för beroende eller för läkemedel med begränsad behandlingstid, tex bisfosfonater.

Delaktiga patienter som en del av patientsäkerhetsarbetet

Delaktiga patienter kan bidra till en säkrare vård. I handlingsplanen för patientsäkerhet och läkemedel finns detta med som en aktivitet. Ett frågekort för patienter, att använda i samtal kring läkemedel, finnas framtaget.

Information om fortsatt behandling är ett steg i att göra patienter mer delaktiga. Under våren granskades journaler inom medicin-geriatrik på de tre sjukhusen för att utvärdera hur blanketten ”Information om din vårdtid” används. Arbetet fortsätter under 2022 för att göra informationen som idag finns i blanketten mer tillgänglig på 1177 – journalen på nätet. Dialog pågår med eHälsa samt med medicinklinikerna i länet.

Ansvar för fortsatt läkemedelsbehandling

Översyn av rutin för remiss kring övertagande av läkemedelsbehandling efter inläggning på sjukhus har påbörjats för att klargöra uppföljningsansvar för behandling initierad inom specialistvård (inneliggande eller mottagningsbesök). Arbetet fortsätter under 2022.

Olämplig läkemedelsbehandling

Arbete för att minska olämplig läkemedelsbehandling hos äldre ingår i [Handlingsplan Äldre och läkemedel 2018-2022](#). Åtgärder har under året diskuterats med företrädare för region och kommunerna på flera platser, som exempel har hemsjukvårdens sjuksköterskor kartlagt olämpliga läkemedel. En närmare dialog har skett mellan vårdens företrädare och apotekare kring läkemedelsanvändning och arbetssätt för läkemedelsgenomgångar. Apotekare från Område Läkemedelsförsörjning har, efter önskemål av läkare och sjuksköterskor, bistått vid läkemedelsgenomgångar i kommunen.

Förskrivning av opioider är hög inom regionen och därför har en [Handlingsplan - Säker behandling med opioider](#) tagits fram. Handlingsplanen ska gälla under 2022 och arbete har påbörjats.

Biverkningsrapportering

Fortsatt bevakning men inga specifika insatser inom området. Utbildningsmaterial finns tillgängligt att använda på Läkemedelskommitténs hemsida.

Läkemedelsordinationer i olika journalsystem

Metavision-Cosmic: Under vecka 48 och 49 infördes en ny version av Metavision, det journalsystem som används inom operation och intensivvård på länets tre sjukhus. Införandet har gått bra. Länsövergripande läkemedelsmallar har reviderats och justerats för att säkerställa ett likartat arbetssätt på alla tre sjukhusen. För att förbättra vårdövergångarna mellan Cosmic och Metavision har under våren nya länsövergripande arbetssätt implementeras, för att säkerställa att läkemedel dokumenteras på samma sätt på alla tre sjukhusen.

Nationell läkemedelslista (NLL): 1 maj 2021 trädde lagen om nationell läkemedelslista (NLL) i kraft. Alla vårdssystem som använder förskrivning ska enligt eHälsomyndigheten anpassas till NLL senast den 1 maj 2023. Vår region står fast vid att NLL inte blir fullt

patientsäkert förrän det innefattar patientens samtliga ordinationer, inte bara recept-förskrivningar. Identifierade patientsäkerhetsrisker har lyfts till eHälsomyndigheten.

Ordination och administrering av högriskläkemedel

Arbete med att säkerställa rätt använd kompetens (RAK) vid iordningställande av läkemedel, som delvis initierades under pandemin har fortsatt under 2021. Farmaceuter från Område Läkemedelsförsörjning har medverkat vid beställning och iordningställande av läkemedel på enheter som vårdar Covid-19 sjuka patienter (främst IVA och medicin). Utbildningsmaterial i läkemedelshantering har utarbetats.

Övriga insatser för att förebygga negativ händelse vid användning av högriskläkemedel:

- I samband med en stor indragning av vissa infusionsaggregat i början av året gjordes insatser för att underlätta användningen och minimera risker. I och med detta har också kontakter med MT utökats.
- Arbetet med ett gemensamt sprut- och infusionspumps bibliotek har inte prioriterats under året men förutsättningarna finns nu i och med att länet nu har samma pumpar på samtliga sjukhus. I arbetet ingår samordning av spädnings- och doseringskort på länsnivå.
- Informationsmaterial till patient samt vårdpersonal om observation och tillfällig utsättning av vissa läkemedel vid risk för dehydrering har utarbetats och fastställts.
- Riktlinjer för hantering av högriskläkemedel inom Region Jönköpings län har uppdaterats och utökats med att även innefatta vissa perorala antidiabetika och peroral cytostatika.
- Rutin för att säkerställa säker administrering av parenteral antibiotika i hemmet har utarbetats och fastställts.
- Under året har en person medverkat i EAHPs patientsäkerhetsarbete för intensivvård och läkemedel. Syftet är att genom en enkät kartlägga vilka verktyg/metoder som nyttjas inom intensivvården i Europa för att förebygga fel och misstag i läkemedelsrelaterade processer.

Sammanställning av resultat som uppnåtts kring ökad patientsäkerhet

Under 2021 har Läkemedelskommittén följt patientsäkerhet och läkemedel genom följande mätningar, som finns publicerade på Läkemedelskommittén hemsida (Uppföljning och kostnader för läkemedel) under [Patientsäkerhet och läkemedel](#), under Läkemedel-förskrivningsmål (Diver) samt i [Extern kvalitetsgranskning](#).

- **Läkemedelsberättelser** till patient i sluten vård följs via statistik från Diver och har under året ökat igen efter en nedgång under 2020. Under 2021 skrev cirka 19 000. Målet är att 90% av patienterna ska få en läkemedelsberättelse vid utskrivning.
- **Läkemedelsgenomgångar** inom Vårdval Primärvård följs via statistik från Diver. Andelen genomförda läkemedelsgenomgångar för personer 75 år och äldre med fem eller fler läkemedel fortsätter att sjunka från 59% (dec 2020) till 57% (dec 2020). Målet är 100%
- **Biverkningsrapportering** följs genom statistik från Läkemedelsverket. Under året har antalet biverkningsrapporter i länet ökat, pga. rapporterade vaccinbiverkningar.
- **Läkemedelskommitténs förskrivningsmål** omfattar långverkande bensodiazepiner, NSAID och pregabalin. För de två första ligger regionen under uppsatta mål. För pregabalin ligger vi strax över målvärdet.
- **Extern kvalitetsgranskning av kring ordination och hantering av läkemedel** erbjuds årligen till de tre medicinska verksamhetsområdena, Vårdval Primärvård samt Tandvården. Under 2021 var svarsfrekvensen för Primärvård 63% (jfr med 75% 2020)

och för Tandvården 83% (jfr med 86% 2020). Det har kommit in 75 svar från specialistsjukvården, återkoppling pågår. Då enheter ibland besvarat tillsammans finns i dagsläget inte aktuell svarsfrekvens. 2020 besvarade inte frågorna p.g.a tekniska bekymmer och pandemi. Cirka 80 återkopplingar skickades till specialistsjukvården 2019. Även i år fick de platsbesök som planerades som ett komplement ställas in pga. pandemin

- **Läkemedelsdialoger:** Läkemedelskommittén medverkat vid 15 dialoger (jfr med 12 för 2020) (Medicin Ryhov, Medicin Eksjö, Urologen, Infektion, Psyk Höglandet, Psyk Värnamo, Psyk Jönköping, BUP, MPG KK, Faktagrupp Astma/KOL, Hematologi, Lungmedicin, Barnkliniken, Onkologen (2 tillfällen)). Fokus har legat på ekonomi, även om dialogerna är tänka även innefatta patientsäkerhet. Minnesanteckningar finns i samarbetsrum på intranätet.
- **Statsys:** Område Läkemedelsförsörjning rapporterar de aktiviteter som görs i Stratsys, under Process och produktion – Säker vård alla gånger. Verksamhetsområdena följer till viss del också upp patientsäkerhet och läkemedel i Stratsys. Medicinsk vård har under 2021 följt andel dokumenterade läkemedelberättelser, psykiatri rehabilitering har följt olämplig läkemedelsförskrivning, biverkningsrapportering och samt en uppdaterad läkemedelslista vid läkarbesök.

Sammanställning och analys kopplat till mål

Årets arbete har, liksom föregående år, präglats av den pågående Covid-19 pandemin.

Arbetet med patientsäkerhetsgrupperna (Medicin, Kirurgi, Psykiatri/ Rehabilitering och BraLiv) har utvecklats i olika takt. Alla områden har under året haft en framtagen handlingsplan kring patientsäkerhet och läkemedel. Kopplingen till uppföljning av ”Säker vård” i Stratsys är inte tydlig med avseende på läkemedel och detta skulle kunna för att enklare kunna följa upp arbete och effekter på regionövergripande nivå.

Det arbete som bedrivits regionövergripande har haft fokus på dokumentation av fortsatt läkemedelsbehandling. Arbetet går i takt med Nära Vård arbetet och en prototyp är framtagen och redo för att testas i klinisk vardag. Vi ser att skrivna läkemedelsberättelser till patienter i sluten vård ökar i användning, vilket skapar möjlighet till mer delaktiga patienter som kan bidra till säkrare läkemedelsbehandling.

Dokumenterade läkemedelsgenomgångar hos våra äldre fortsätter att minska och vi behöver arbeta vidare med att se vad detta står för och hur arbetet kan utvecklas.

Vi ser positivt på att Läkemedelskommitté och Område Läkemedelsförsörjning under året blivit mer inkopplade i verksamheternas avvikelser kring läkemedel och i deras mer förebyggande arbete kring patientsäkerhet och läkemedel.

Planering för 2022

- Fortsätta arbetet enligt Läkemedelskommitténs övergripande handlingsplan och integrera arbetet med verksamhetsplaner i Stratsys, så ansvar för ledning, genomförande och uppföljning tydliggörs. Arbetet med att implementera relevanta patientsäkerhetsaspekter kring läkemedel i verksamhetsplaner i Stratsys.
- Fortsatt medverkan vid läkemedelsdialoger med klinikerna och med större fokus på patientsäkerhet under 2022 års dialoger. Målsättning 20 dialoger per år.

- **Uppdaterad läkemedelslista.** Senast den 1 maj 2023 ska regionens journalsystem vara anslutna till Nationella läkemedelslistan (NLL). Läkemedelslistan är ett centralt verktyg för patient och vård för ställningstagande till fortsatt behandling. Fortsatt arbete med att synliggöra de risker som finns och de möjligheter som kan ges om NLL omfattar alla ordinerade läkemedel.
Fortsatt arbete med att implementera rutinmässiga läkemedelsavstämningar vid alla vårdövergångar i öppen och slutna vård genom information och dialog med förskrivare. Arbete med vårdövergången mellan OP/IVA och vårdavdelning
- **Patientmedverkan i läkemedelsbehandling.** Studier talar för att patienterna är centrala i patientsäkerhetsarbetet. Men vi har fortfarande en lång väg kvar kring samskapad läkemedelsbehandling, både på patientsidan men kanske framförallt på personalsidan. Fortsatt arbete med självadministrering av läkemedel i ineliggande vård, fler egenvårdsbedömningar för fortsatt stöd i läkemedelshantering samt läkemedelsplaner är olika sätt att komma vidare.
- **Ansvar för fortsatt läkemedelsbehandling.** Det ska vara lika lätt att sätta ut som att sätta in en behandling. Därför är det centralt att det redan vid insättning finns en plan för behandlingsmål, längd och utvärdering.
Arbeta vidare med att underlätta dokumentation av fortsatt läkemedelsbehandling i journalsystemet Cosmic, en så kallad läkemedelsplan, så patient/ närstående och nästa vårdgivare kan ta del och samverka i uppföljningen av läkemedel. Tydliggöra ansvar för fortsatt behandling i Överenskommelse/ Patientkontrakt.
- **Olämplig läkemedelsanvändning.** Fokus på olämplig polyfarmaci hos äldre samt behandling med opioider, andra beroendeframkallande läkemedel, antidepressiva och protonpumpshämmare.
Fortsatt samverkan med Strategigrupp Äldre kring implementering och genomförande av handlingsplan för Läkemedel och äldre.
Samverkan med Fakta och regionalt arbete kring beroendeframkallande läkemedel
- **Biverkningsrapportering.** Fortsatt arbete med information och utbildning kring dokumentation och rapportering av läkemedelsbiverkningar.
- **Högriskläkemedel.** I arbetet med Nära Vård behöver vi lyfta hur avancerad läkemedelsbehandling ska ske på vårdavdelning och i hemmet. Fortsatt bevakning av arbetet som görs för att kunna erbjuda avancerad läkemedelsbehandling inom cancervård på våra tre sjukhus. Men även antibiotika Behandling med cytostatika i hemmet etc. Målet är enhetliga spädnings- och doseringskort, samma ordinationsmallar i Metavision och Cosmic samt gemensamt pumpbibliotek och etiketter för OP/IVA i länet.

Sammanställt av Malin Holmqvist och Mårten Lindström 2022-01-13